

PRED DJEČIJU NEDJELJU POMORSKI MUZEJ SUORGANIZATOR
DVIJE ZABAVNO-EDUKATIVNE MANIFESTACIJE ZA DJECU

Gusarska pustolovina i radionica za izradu drvenih barki

Povodom *Dana evropske baštine 2020*, koji se organizuju na temu *Baština i obrazovanje*, Pomorski muzej Crne Gore je pred *Dječiju nedjelju* učestvovao u organizaciji dvije zabavno-edukativne manifestacije za djecu. Prva, pod nazivom *Vodimo vas u gusarsku pustolovinu* održana je 29. septembra u prostoru Galerije našeg muzeja, i druga, pokazna radionica o izradi drvenih barki u Boki Kotorskoj, upriličena je 30. septembra u radionici *Plaforma* profesora Srednje pomorske škole **Vitomira Vujovića** na Prčanju. Pokrovitelj oba događaja bilo je Ministarstvo kulture Crne Gore.

Drvene barke

U savremeno opremljenoj radionici Vitomira Vujovića na pokaznoj radionici za izradu drvenih barki 30. septembra okupilo se trinaestoro djece. Radoznala djeca su u radionici punoj raznog alata mogli vidjeti dvije barke na kojima Vito trenutno radi. Vito je tom prilikom ispričao razne zanimljivosti.

(Detaljnije na stranama 5-7)

Foto: Radio Kotor

Gusarska pustolovina

Zabavno-edukativna manifestacija za djecu pod nazivom *Vodimo vas u gusarsku pustolovinu* održana je 29. septembra u Galeriji našeg muzeja. Uz Pomorski muzej Crne Gore u organizaciji ovog događaja učestvovali su Javna ustanova Kulturni centar *Nikola Đurković* Kotor i Gradska biblioteka i čitaonica.

(Detaljnije na stranama 3-4)

Jedra Boke je mjesečna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
septembar 2020. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja
Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:

Đuro Beli Prijić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici
Mr Mileva Pejaković Vujošević
Prof. dr Antun Sbutega
Prof. dr Gracijela Čulić
Don Anton Belan

Dr Stevan Kordić
Stefan Dabinović
Prof. dr Milenko Pasinović
Milan Sbutega
Zoran Radimiri
Željko Brguljan
Petar Palavršić
Slavko Dabinović
Radojka Abramović
Jelena Karadžić
Ilija Mlinarević
Milica Vujović
Smiljka Strunjaš
Danijela Nikčević

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor
Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000
Telefon: +382 (0) 32 304 720
Fax: +382 (0) 32 325 883
Website: www.museummaritimum.com
e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljska mornarica, utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

MINISTARSTVO KULTURE CRNE GORE OBJAVILO VLADINU ODLUKU

Koncesionar Zadužbine Ljubatović konzorcijum firmi Briv-Nemesis

Konzorcijum dva privredna društva *Briv-Nemesis* Kotor postao je koncesionar risanskog ruševnog zdanja *Zadužbina Ljubatovića*. Odluku Vlade Crne Gore o dodjeli ove koncesije objavilo je 24. septembra republičko Ministarstvo kulture. Vlada je, pak, takvu odluku donijela 30. jula, dok je koncesioni akt usvojila 11. juna.

Predmet koncesije je valorizacija nepokretnog kulturnog dobra *Zadužbine Ljubatovića*, u Risnu na rtu Rtac kroz njegovo finansiranje, upravljanje i održavanje u skladu sa Koncesionim aktom. Na osnovu ovog dokumenta koncesionar će zdanje restaurirati, održavati i koristiti kao hotelski objekat visoke kategorije, minimum četiri zvijezdice.

U okviru objekta predviđena je memorijalna soba porodice Ljubatović, koja će imati u potpunosti rekonstruisan enterijer iz vremena gradnje Zadužbine sa artefaktima iz porodičnog i istorijskog arhiva, kao i naselja Risna.

Period trajanja koncesije je 30 godina nakon datuma početka radova. Period trajanja koncesije uključuje i vremenski period potreban za pripreme, rekonstrukciju predmetnog kulturnog dobra koji se procjenjuje na 12 mjeseci, kao i operativni period poslovanja u trajanju od 29 godina.

Za dobijeno pravo koncesije na valorizaciju predmetnog kulturnog dobra koncesionar plaća koncesionu naknadu koja se sastoji iz fiksnog i varijabilnog dijela. Iznos fiksnog dijela koncesione naknade je 1.000 eura, a varijabilni 15% od ostvarene neto dobiti privrednog društva za posebne namjene (DPN) koje će obavljati koncesionu djelatnost.

Varijabilni dio Koncesione naknade će se obračunavati i od strane koncesionara plaćati poslije isteka perioda od godine dana od datuma početka poslovanja. Koncesiona naknada će se umanjivati za iznos naknade koji koncesionar plaća Javnom preduzeću za upravljanje Morskim dobrom, po osnovu korišćenja nepokretnosti namijenjenih kupalištima, a u skladu sa odgovarajućom regulativom.

Zdanje *Zadužbina Ljubatović* je podignuto 1888. (ili 1890) godine na jednom od najljepših rtova Boke Kotorske, kao zadužbina **Dimitrija Ljubatovića**, bogatog trgovca, rodom iz Risna koji je umro u maju 1871. godine u Moskvi. U sklopu Doma je, inače, bila sagrađena kapela Sv. Dimitrija, sve sobe i ostale prostorije su opremljene, sredstva za rad Doma obezbijedena oporukom Ljubatovića. Posljednja volja Dimitrija Ljubatovića je ispunjena čak 37 godina nakon njegove smrti.

Od jednog od najljepših i najbolje pozicioniranih zdanja u Risnu sada postoje samo spoljni zidovi koji su preostali nakon katastrofalnog zemljotresa od 15. aprila 1979. godine.

Vodimo vas u gusarsku pustolovinu

Djeca u Galerije Pomorskog muzeja 29. septembra

Foto: Radio Kotor

Akteri zabavno-edukativnog programa Vodimo vas u gusarsku pustolovinu u Galeriji Pomorskog muzeja bili su bibliotekarska savjetnica **Jelena Vukasović**, viša bibliotekarka našeg muzeja **Danijela Nikčević** i dokumentaristkinja Muzeja **Dijana Đurašković**. One su djeci govorile o romanu **Mali pirat Anta Staničića** i o istorijskom liku, poznatom turskom osvajaču i piratu **Hajrudinu Barbarosi**. Moderatorka programa bila je bibliotekarska savjetnica **Jasmina Bajo**.

Moderatorka programa gospođa Bajo je na početku djecu ukratko upoznala sa manifestacijom *Dani evropske baštine*.

Dani evropske baštine pokrenuti su kroz saradnju Evropske komisije i Savjeta Evrope u cilju približavanja kulturne baštine široj javnosti. Ova manifestacija, koju 50 zemalja potpisnica evropske Konvencije o kulturi tradicionalno obilježava svakog septembra, bazirana je na organizovanju događaja na lokalnom i nacionalnom nivou, na temama koje propagiraju kulturnu baštinu. Ove godine posebna tema jeste naslijeđe i obrazovanje. Predstavljamo i pokušavamo da objasnimo na koji način su povezani obrazovanje i naslijeđe, odnosno kakvu ulogu kulturna baština ima u obrazovanju – rekla je Bajo.

Prema njenim riječima, cilj ovog događaja je-

ste, prije svega, ukazati djeci na razliku između književnog i istorijskog lika, kao i na ulogu koju su imali gusari u bogatoj prošlosti Boke kotorske.

*Ideja je da kroz obrazovanje pokažemo značaj, ulogu i snagu kulturne baštine kao oruđa za učenje. Mi smo željeli da pružimo djeci edukativan, zabavan, poučan program. S jedne strane željeli smo da vas upoznamo sa načinom života bokeljskih pomoraca, njihovoj snažnoj želji, volji i hrabrosti da sačuvaju svoje domove, svoje voljene, slobodu, a sa druge strane (što je tema sljedećeg dana) da prikažemo tradicionalnu izradu drvenih barki koja predstavlja značajan segment kulturne baštine – navela je Vukasović, dodajući da su inspiraciju za ovaj događaj našli u romanu Anta Staničića *Mali pirat*.*

Zanimljivo je da je ovaj pisac rođen 1909. godine u susjednom Tivtu i on nas vodi u daleki 18. vijek, u Boku naših predaka kada su Jadranskim morem vladali gusari. Bokeljski vješti pomorci, hrabri, vjekovima su se borili protiv njih. Glavni junak romana *Mali pirat* je četrnaestogodišnji dječak Miljan koji ima osobine gusara u smislu što je vješt, opasan, ali ne odustaje od svojih ciljeva. Znamo da su gusari uvijek htjeli da opljačkaju svilu, zlato, dijamante, međutim blago za našeg lika je njegova sestra i on je zapravo i krenuo u ovu avanturu da bi spasio svoju voljenu sestru Jelenu – objašnjava Vukasović.

Ona je prisutnima pročitala i odlomak iz romana *Mali pirat* u kojem je detaljno opisana Bokeljska nošnja.

Rijetka je bila kuća u Boki koja nije žalila za nekim. Često su zvona po Boki oglašavala smrt nekog pomorca koji je nastradao bilo u oluji, bilo u borbi sa gusarima. Mnogi su, opet, poginuli braneći zastavu Mletačke republike ili drugih gospodara. Svi su oni uz

pomoć plemića, imućnih ljudi, koristili sposobnost bokeljskih mornara. Možda su zbog toga odjela Bokeljske mornarice crna i svečana. Crna kapa sa kičankom, zatim prsluk, širok pojas za zadijevanje kubura i noževa, onda čakšire ispod koljena stegnute kao i dokoljenice – sve je crnom bojom obojeno – navodi se, između ostalog, u romanu.

Ona ističe da roman *Mali pirat* obiluje romanizmima, te da je inspirisan istinitim događajima.

Nikčević je govorila o istorijskom liku Hajrudinu Barbarosi.

Hajrudin Barbarosa rođen je kao Hizir Hajredinpaša. U literaturi on se još može naći pod imenom Hajrudin Reis jer je nosio titulu reisa prije nego što je postao paša i kapetan flote Osmanskog carstva, ali i pod imenom Haradin što u prevodu sa arapskog jezika znači dobrobit islamske vjere i taj nadimak dodijelio mu je **Sulejman Veličanstveni**. Evropljani su ga zvali Barbarosa. Barba rossa u prevodu znači crvenobradi. Imao je crvenu bradu i zbog toga su ga tako zvali, ali i zbog sličnosti sa njegovim bratom. Rođen je na ostrvu u današnjoj Grčkoj 1478. godine, a umro je u Istanbulu 1546. godine.

Ona je govorila i o razlici između gusara i pirata.

Gusari su bili pomorski ratnici koji su ovladali ili u interesu svoje zemlje ili vladara na-

padali i plijenili neprijateljske brodove i time slabili protivnika, dok su pirati sve to radili za sopstvenu korist i protivzakonito – objavila je Nikčević.

Đurašković je govorila o opsadi grada Kotora

1539. godine. Naime, kako je istakla, Hajrudin Barbarosa spremao se da napadne Boku kotorsku, odnosno Herceg Novi, Risan i Kotor. Kotorani, da bi osnažili zidine grada, a kako bi se odbranili od napada Barbarose, istakla je Đurašković, srušili su dva samostana: jedan kod Parila, a drugi kod Gurdića. I pored toga što su se borili samo sa 2 mletačke galije protiv 70 galija koje su ih napadale, objašnjava Đurašković, odbranili su se zbog toga što su bili hrabri, odlučni i vođeni ljubavlju prema bližnjima i prema gradu.

Dijana Đurašković, Danijela Nikčević, Jelena Vukasović i Jasmina Bajo

Foto: Radio Kotor

Radionica za izradu drvenih barki

U radionici za izradu drvenih barki profesora Srednje pomorske škole **Vitomira Vujovića** na Prčanju 30. septembra okupilo se trinaestoro radoznale djece da bi se upoznali sa načinom izrade drvenih barki. Među njima je bilo i petoro djece štićenika Javne ustanove (JU) Dječiji dom *Mladost* iz Bijele.

Osim profesora Vujovića, djeca su u radionici mogla vidjeti puno raznog alata i dvije drvene barke na kojima Vujović radi već mjesecima. Jedna je porodična i nju mladi meštar gradi pomalo, bez preše i od gušta. Druga je u završnoj fazi restauracije.

Djeca su bila dobra, saslušali su pažljivo predavanje. Dotakli smo se raznih tema. Pokazao sam im osnovne elemente drvenog broda, kako se pojedini elementi izrađuju, kako se kidaju rebra, farba drveni brod, zatim kako ga zaštititi, kako se gradi, od kojeg drveta. Održao sam im jedno kratko predavanje i trudio sam se da ne bude previše komplikovano za njihov uzrast. Mislim da im je bilo zanimljivo. Mislim da je njima bila zanimljiva priča – kazao je za Radio Kotor gospodin Vujović.

Radionica Vitomira Vujovića u kojoj se izrađuju drvene barke, skrivena je iza stare kamene prčanjske kuće na pjeni od mora. Tu nesvakidašnje ideje postaju stvarnost, svjedočeci o vještini, originalnosti, znanju. Kada se struka i nauka udruže sa iskustvom starih meštara koje Boka Kotorska još uvijek pamti, možemo se uvjeriti da vrijeme nije pregazilo tradiciju, već se ona nastavlja na nov, savremeni način.

Posao gradnje i restauracije barke, vrlo je zahtjevan i težak. Vito uglavnom radi sam, ali kaže da kada je potrebno, pomaže mu brat **Bojan**, koji je po zanimanju arhitekta, ili neko iz porodice.

Radionica za izradu drvenih barki ima podršku Ministarstva kulture a ona je došla preko Bojana. On je prošle godine, bez Vitovog znanja, prijavio projekat *Plaforma* u okviru kojeg Vujovići u svojoj radionici izrađuju drvene barke, koje su i dio nematerijalne kulturne baštine Crne Gore. Konkurs *Kreativna Crna Gora* u sklopu kreativnih radionica i industrija, raspisalo je Ministarstvo kulture Crne Gore.

Djeca u radionici Vite Vujovića

Foto: Krsto Vulović

DJEČIJA NEDJELJA

Foto: Krsto Vulović

Djeca na stolivskoj ponti sa organizatorima pokazne radionice: Danijelom Nikčević, Dijanom Đurašković, Jelenom Vukasović, Jasminom Bajo, Zoranom Nikolićem dugogodišnjim promoterom očuvanje tradicije drvenih barki, Romeom Mihovićem (desno), predsjednikom UO NVO *Kamelija* koja takođe njeuguje tradiciju drvenih barki.

U oktobru prošle godine Vujovićima je stigao e-mail da projekat predstave u Sloveniji, a on i brat nijesu ni znali da su nominovani.

Bojan je prvo poslao aplikaciju za kreativnu industriju u Crnoj Gori, a oni su nas prepoznali

li i stavili u uži izbor. Projekat su kasnije kandidovali u Sloveniji i jednog dana je stigao e-mail da smo dobitnici BigSEE awards nagrade. Oputovali na taj sajam gdje smo izložili i predstavili svoj projekat. Mogu kazati da je to bilo vrlo lijepo iskustvo. Stekli smo neka nova

Dvije drvene barke u radionici profesora Vitomira Vujovića: Kod barke lijevo na fotografiji radi se restauracija epoksid smolama. To je sasvim drugačiji način od onoga kako se nekada radilo uljanim bojama. Barka će imati sve maritimne sposobnosti, a biće je mnogo jednostavnije i lakše održavati. Možete je svaki dan vaditi, neće se rasušiti.

Foto: Bokanews

saznanja, upoznali nove ljude, ideje, materijale, tehnologije...ispričao je Vito za tivatski portal Bokanews.

Vujovići su imali porodičnu barku koja je napravljena 1957. godine u Malom Lošinj. Nakon dva remonta, jednog 1996, kada je meštar **Anto Pilastro** napravio veći remont, a ja drugi 2009, odlučio sam da je više ne remontujem. Izvadio sam šablone rebara da to malo „popeglam“ na kompjuteru i po njoj danas, ovdje u radionici, pravim novu drvenu barku. Izgledaće isto, ali ne sa tim klasičnim madijerima. Već sam primijenio tzv. novu tehnologiju za naše uslove, iako svijet za nju već odavno zna i primjenjuje je.

Kao je Vito rekao, u procesima izgradnje i rekonstrukcije najteže je izabrati odgovarajuću vrstu drveta.

To mora biti drvo visokog kvaliteta jer so i sunce to nagrize. Rebra se rade od masiva od punog drveta kao što je hrast, bagrem, dud, kod nas znaju reći to je mediteranska tikovina – objasnio je.

O novim, savremenim uslovima projektovanja pomoću kompjutera, kaže:

Drvene barke imaju komplikovanu priču. Nekada nije lako sve uraditi na kompjuteru, lakše je napraviti u prirodi nego li nacrtati. Često su krivine u krmama i provama nagle pa određeni softerski paketi to jako teško crtaju, ne prepoznaju ih. Lakše je kada se letvica savije preko rebara ili mala drvena letvica – maestra, po šablonu iskrivi i savije. To bude jednostavnije nego je nacrtati na kompjuteru - kazao je Vito.

VITOMIR VUJOVIĆ je diplomirani inženjer brodogradnje. Fakultet je završio u Beogradu gdje je jedno vrijeme živio i radio nakon studiranja. Projektovao je brodove, a povremeno i barke, onako za svoju dušu, iz ljubavi. Uprkos dobrim uslovima i izazovima milionskog grada, jednoga dana je spakovao kofere i vratio se u rodni Prčanj. Ljubav prema moru, slike drvenih barki vezanih u prčanjskim mandračima i zov zavičaja, učinili su ga modernim Odisejem i vratili u Boku Kotorsku.

Kada vidite kako barka nastaje, rađa se, dobija svoj oblik, osjetite ushićenje. U početku imate samo papir, projekat... Uvijek me iznova fascinira sam postupak gradnje barke, ono vrijeme za koje ona postepeno postaje stvarni objekat, kada sam tu kreativnost projektovanja pretvorio u djelo – rekao je Vito.

ISTORIJSKI BRODOLOMI

TRAGEDIJA SANTJAGA – Brod španske Armade za snabdjevanje (tipa *urka*) **Santjago** potonuo je 21. septembra 1588. godine u norveškom fjordu Hardanger, gdje se razbio o stijene kod sela Moster.

Bio je angažovan u sukobu sa engleskom flotom ljeta iste godine. Nosio je razne zalihe i naoružanje i bio opremljen sa 19 topova. U vrijeme isplovljavanja iz La Korunje, u julu, na njemu je bilo 116 ljudi, od čega su, pored ostalih, 33 bili mornari i oficiri, 32 vojnici sa svoje 32 žene zbog čega je *Santjago* dobio nadimak *ženski brod*.

Nakon što su izgubili seriju bitaka sa engleskom flotom, brodovi Armade su bježali ploveći na sjever između Engleske i Norveške pri čemu su mnogi počeli da zaostaju. Jedan od njih bio je i *Satjago* koji se u lošem stanju i po olujnom nevrijemenu u jednom trenutku okrenuo na istok i uputio ka obali Norveške, gdje ih je 19. septembra zadesila zla sudbina.

Ljudstvo je preživjelo brodolom a poslije nekoliko mjeseci boravka u području Bergena, većina je krenula njemačkim brodom prema Hamburgu, ali su u blizini Halmstada u Švedskoj opet doživjeli brodolom. Putovanje su nastavili uglavnom kopnom do Bukstehudea, grada u blizini Hamburga, gdje su tražili da ih puste da pronađu put svojim kućama.

Pomorstvo

Rječnik

URKA (engl: *hulk*) je španski naziv za jedrenjake za snabdjevanje. Takve brodove Španija je u prošlosti koristila za prevoz robe između sjeverne i južne Evrope, kao i za transport tovara do Amerike i natrag. U Engleskoj *holkom* se nazivao

Brod kao Santjago

brod koji je na površini, ali nije sposoban za plovidbu. Ponekad koristi za opis broda koji je porinut, ali nije dovršen, ali najčešće se odnosi na stari brod kojem je uklon-

jena sva oprema za plovidbu i zadržani samo svoji plutajući kapaciteti. Inače, u doba jedrenjaka trupovi mnogih brodova su duže služili kao plutajući trupovi nego kao funkcionalni brodovi. Holkovi imaju razne namjene, poput

stanovanja, zatvora, spašavanja pontona, kockarnica, pomorske obuke ili skladišta tereta. Naziv *hulk* možda dolazi od grčke riječi *holkas*, što znači vučeni čamac.

Stari jedrenjaci

Brigantin *Sobieski*, 315 t. Guisepe D. Tripovich, 1885. g. izgrađen u Rijeci 1851. Vlasnici broda bili su Luka Tripković i Anton Dabinović; zapovjednik Jozo Tripković; autor francuski marinista Antoan Ru (Roux)